

249. Tákos határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **B, V, Á**

A Beregi komplex árapasztási és ártér-revitalizációs fejlesztés projekt előzetes régészeti dokumentációjának elkészítéséhez 2013 nyarán próbafeltárást végeztünk a település határában.

Kalmár-tag (KÖH 85703): A területen egy anyagnyerő létesítését tervezték, ezért volt szükség a próbafeltáráásra, amit 2013. június 3–13. között végeztünk el. Az eddig ismeretlen lelőhely egy kiszáradt Vöcsike nevű posványos patak K-i partján fekszik. Rossz megfigyelési körülmények mellett 9 objektumot – köztük egy házat – bontottunk ki és dokumentáltunk. A leletanyag a késő bronzkor–kora vaskor fordulójára keltezi a telepet.

Vöcsike II (KÖH 38224): A területen egy anyagnyerő létesítést tervezték, ezért volt szükség a próbafeltáráásra, amit 2013. augusztus 15–22. között végeztünk el. A lelőhely a kiszáradt Vöcsike nevű posványos patak É-i partján fekszik. Kibontottunk 4 cölöplyukat, 13 gödröt, 1 házat, 9 karólyukat és 2 kemencét. A leletanyag az Árpád-korra keltezi a telepet. Kiderült az is, hogy a vizsgált telepen nagy az objektumsűrűség. A területen nagy mennyiségű kő lelhető, ami a lakóépületek és kemencék sokaságára utalhat.

TOLDI ZOLTÁN

250. Tállya határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **U, B, Ge**

A Herman Ottó Múzeum a Szerencsi kistérség ivóvízellátását célzó beruházáshoz kapcsolódóan (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0046 azonosító számú projekt), előzetes régészeti dokumentáció keretében, 2013. október 4–14. között terepbejárást végzett. A felszíni kutatás Abaújszántó, Tállya, Szerencs, Taktabáj, Csobaj, Tarcal és Tokaj területét érintette. Legnagyobb részben késő bronzkori, kisebb mennyiségben neolitikus, római császárkori és középkori lelőhelyeket azonosítottunk. A település határában az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk.

Csátó (KÖH 88515): A lelőhely Tállya és Abaújszántó között található, a köztől Ny-ra, a vasút közvetlen közelében, annak kanyarulatától kissé D-re, a Csátó-dűlő É-i részén, a vízmű kútjától 100 m-re É-ra. A területet legelőként hasznosítják, így terepbejárást csak a vízvezeték előkészített nyomvonalán és környezetében lehetett végezni, ami rossz látási viszonyokat biztosított. Szórványosan késő bronzkori kerámiatöredékeket és pattintott köeszközöket gyűjtöttünk, egy 190×60 m-es területen.

Kövágók kelet (KÖH 88517): A lelőhely Golop és Ond között, a Kövágók-dűlő K-i részén, a Szerencs-patak jobb teraszán helyezkedik el. É–D-i irányban hosszan elnyúlik, Ny-i kiterjedése ismeretlen. É-i nagyobbik és D-i kisebbik része között kb. 100 m hosszan nem került elő lelet a bejárást során, azonban mindkét területen ugyanazok a korszakok találhatók. A területen mezőgazdasági művelés folyik, azonban a különböző növényi kultúrák (búza, kukorica, tök) eltérő látási viszonyokat biztosítottak. Nagy intenzitással kerültek elő neolitikus, késő bronzkori és római kori (germán) kerámiatöredékek, pattintott köeszköz és nyersanyag, fenőkövek, egy 660×120 m-es területen.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Hajdú Melinda, Horváth Antonia, Miskolczi Melinda, Kalászi György, Gregóczki Gergő, Galkó József, Gyárfási József.

TÓTH KRISZTIÁN

**Tázlár, Templomhegy, „Pusztatemplom”
(KÖH 35625)**

(Bács-Kiskun megye) **Sza, Á, Kk**

A lelőhelyen 2013–2014-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2014. év jelentései között.

251. Tengőd határa

(Tolna megye) **Ró, Kö, Kk**

Május 22-én terepbejárást végeztünk a falu határában, középkori lelőhelyeken.

Ősi-puszt (KÖH 85725): A középkori Ősi falu emlékét őrző helynevek a Kánya és Tengőd közti országúttól É-ra találhatók. A falu helyét Tengődhöz közel, tőle Ny-ra, a kányai országút É-i felén eredő Kőgyányi-árok eredete felett, egy kiszáradt patakmederrel párhuzamosan találtuk meg. A falu a patak felső folyásával párhuzamosan húzódhatott és alig 1 km-re feküdt a középkori Tengődtől. Templomra utaló nyomot nem találtunk.

Temető (KÖH 49592): Újra felkerestük Tengőd 2005-ben azonosított⁸¹ középkori templomát a falu mai temetőjében. Az azóta eltelt időben felszámolták a templomhelyet részben rejtő bozótost és betöltötték az akkor még látható, valószínűleg az épületet kerítő árkot. A felszínen már sem téglá-, sem embercsont töredékek nem találhatók, a templom helye nem azonosítható.

K. NÉMETH ANDRÁS – VARGA MÁTÉ

A Tengőd település ivóvízminőség-javító beruházás nyomvonalának terepbejárást 2013. november 22-én végezték el az MNM NÖK munkatársai. Ennek során egy lelőhelyet állt módunkban hitelesíteni, valamint egy új, korábban ismeretlen lelőhelyet lokalizáltuk.

Káposztás-kertek (KÖH 85727): Tengőd D-i részén, az Okrádi-patak K-i partján végeztünk terepbejárást. A Káposztás-kertek területén, a Petőfi u. 3. sz. háztól Ny-ra, a mélyszántásban, jó megfigyelési körülmények között haladva számos kerámiatöredéket találtunk. A római és késő középkori leletek egy 50×50 m nagyságú felületen jelentkeztek, melyek egy eddig ismeretlen régészeti lelőhelyet körvonalaznak.

Temető (KÖH 49592): A tengődi temetőben, közvetlenül a legdélebbi sírok mögött a K-i oldalon, füves területen a vakondtúrásokban egy késő középkori kerámiatöredéket és téglatörmelékét találtunk, ezekkel tudtuk a lelőhelyet hitelesíteni.

Munkatársak: Spolár Erika és Tóth Zoltán technikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

**252. Tiszabábolna, Földvár (Fehérlótanya)
(KÖH 16847)**

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **B**

A BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) Projekt és a Bükki Nemzeti Parkkal együttműködésben elnyert Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod megyei területén című KEOP-7.3.1.2/09-11-2011-0033 pályázat részeként, 2013. szeptember 22. és október 5. között geofizikai kutatásokat végeztünk a lelőhelyen, 1,5 ha területen, a földvár előtti, Ny-i, gyepes részen, melyet a két folyókar közrefog. Feltételeztük, hogy a vízzel körbevett központi településhez

81 RKM 2005, 327.

ugyanúgy tartozik egy külső lakóövezet, mint az eddig vizsgált települések esetében. A geofizikai kutatások azonban ezen a területen néhány jellegtelen anomálián kívül nem mutattak intenzív használati nyomokat. A terület fedettsége miatt csak néhány általános bronzkori kerámiát sikerült itt a felszínen lokalizálnunk. A természetes Csincse kanyarulattal körbevett lakóövezet és a mesterséges árok találkozásának K-i területén Joop Kalis, az Institut für Archäologische Wissenschaften, Goethe-Universität Frankfurt am Main nyugalmazott professzora pollenmintavételezés céljából talajfúrást mélyített.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Joop Kalis és a kölni egyetem hallgatói

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

253. Tiszabездé, Református templom (KÖH 36294)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kö

2011 decemberében voltunk kint először a címben jelzett területen szakfelügyeletet ellátni. Ekkor került sor a templom körül a vizesedés elleni védekezésre. Ennek során került elő a templom D-i oldalán egy visszabontott támpillér maradványa, valamint a Kiss Lajos múzeumigazgató által már korábban megkutatott sekrestye maradványai.

A felújítás következő fázisára 2013-ban került sor. Ekkor a templomon körbe, 2 m magasságig leverték a vakolatot, s ennek munkáit mentünk ellenőrizni és dokumentálni. A levert vakolat alatt szépen kirajzolódott a változatos falszövet, mely különböző építési periódusokat jelzett. Ezek egy részét – az írott források alapján – évszámokhoz is tudtuk kötni. A dokumentálás befejezése után levonultunk a területről.

JAKAB ATTILA

254. Tiszadada, Romtemplom (KÖH 85323)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kö

2013 októberében és 2014 júniusában tervásatást végeztünk a címben jelzett helyen. Célunk az elpusztult templom pontos helyének megállapítása volt, illetve annak a feltételezésnek szerettünk volna utánajárni, hogy valóban volt-e egy korábbi templom – *rotunda* – az egykori szentély területén. Az előbbi kérdést tisztáztuk, de mint kiderült, a templom jelentős része nyom nélkül elpusztult, amikor annak dombját elhordták. Mindössze egy kriptaalj, valamint az É-i oldal alapjának egy részlete maradt meg. Ettől a résztől Ny-ra csak a kiszedett alapozási árkokat fogtuk meg, míg a megmaradt faltól K-re – a jelek szerint – minden nyom nélkül elpusztult az épület. Így a *rotundával* kapcsolatban nem tudunk új adatokkal szolgálni.

JAKAB ATTILA

255. Tiszapüspöki határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ő, U, B, V, Sza, A, Á, Ú, I

Az M4 gyorsforgalmi út Abony–Fegyvernek szakaszának építését megelőzően a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ próbafeltárással és műszeres kutatásokkal (geofizikai felmérés, fémdetektoros vizsgálat és légi fotózás) egybekötött előzetes régészeti dokumentációt készített a beruházással érintett lelőhelyekről. Tiszapüspöki határában az alábbi lelőhelyeken végeztünk pozitív eredménnyel zárult

próbaeltáráásokat. Mindhárom lelőhelyen 2014 őszén régészeti megfigyelés keretében végzett régészeti bontómunka során folytatta az MNM NÖK a lelőhelyek feltárást.

Féher-tópart (M4 18. lh.) (KÖH 84115): Az út 116+700 – 116+900 km-szelvénye érinti a lelőhelyet, amely Törökszentmiklóstól ÉNy-i irányban, a Tiszapüspökire tartó út és a jelenlegi 4-es út között található, egy alacsonyabb dombvonulaton. A terepbejárást 2013 tavaszán az MNM NÖK I. sz. régió Topográfiai Osztálya végezte. Ennek során középső neolitikus, bronzkori, valamint római császárkori (szarmata) leleteket találtak. A területen 2013 júniusában az ELTE BTK munkatársa (Czajlik Zoltán) légi fotózást, 2013 őszén az MNM NÖK Topográfiai Osztályának munkatársai (Stibrányi Máté vezetésével) geofizikai felmérést, az ELTE BTK munkatársai (Vácsi Gábor vezetésével) fémkereső műszeres kutatást végeztek.

A próbafeltárást összesen 1065,7 m²-t humuszoltunk le a korábban kijelölt kutatóárkokban. A régészeti ásatás elsődleges célja a lelőhely határainak felmérése, a régészeti jelenségek jelentkezési szintjének dokumentálása és az intenzitásuk megállapítása volt.

Mindösszesen kettő, a római császárkorra (szarmata) keltezhető objektumot sikerült megfigyelnünk – kb. 60 cm-es mélységben –, és részlegesen feltárnunk. A gödör a kutatóárok szélehez nagyon közel volt, ezért nem tudtuk teljesen kibontani, a kút bontását a mai felszíntől mérve 290 cm-es mélységben – biztonsági okokból fel kellett hagynunk.

A terepbejárástok által kijelölt lelőhely határa a geofizikai felmérés, a fémdetektoros vizsgálat és a próbaárkok eredményei alapján megváltozott: D-i irányban mintegy 200 m-rel rövidebb a kiterjedése. A terepbejárástok során feltételezett korszakok közül csak a római császárkori szarmata település leleteit és objektumait fedeztük fel a próbafeltárást kijelölt területen. A lelőhely intenzívebb része a próbaásatás kutatóárkaitól É-i irányban, a magasabban fekvő dombos részen keresendő.

Munkatárs: Kiss László Levente technikus.

BÓKA GERGELY

Felső-földek (M4 17. lh.) (KÖH 65528): Tiszapüspökítől 300–800 m-re, D-re, kb. a község szélével párhuzamosan, a Holt-Tiszától K-re, egy 3–4 m kiemelkedésű magasparton terül el a lelőhely. A nyomvonal az ÉNy-i részét érinti, ahol 2013. október 30-tól november 19-ig tartott a próbafeltárást (párhuzamosan dolgoztunk a közelben lévő Tiszapüspöki, Holt-Tiszapart I. lelőhelyen). A kutatóárkokat a leendő út széleinél húztuk a lelőhely É-i részén, és összesen 1140 m²-t kutattunk meg.

55 objektumot tártunk fel (49 gödör és 6 árok). 3 objektum őskori (ezen belül 2 valószínűleg bronzkori, 1 kora vaskori), 33 római császárkori (szarmata), 7 újkori és 12 ismeretlen korú volt. Az ásatás legérdekesebb leletei a római császárkori (szarmata) településről kerültek elő (*terra sigillata* és festett edények töredékei, használati eszközök töredékei).

Munkatársak: Ritly Jenő és Wolf Ernő technikus.

Holt-Tisza-part I. (M4 17. lh.) (KÖH 65468): A lelőhely Tiszapüspökítől Ny-ra terül el, kb. 500 m-re a község szélével párhuzamosan, a Holt-Tiszától K-re, egy 3–4 m kiemelkedésű magasparton. Az elnyújtott alakú lelőhelyet teljes hosszában (kb. 400 m) szeli át az út. A tervezett autópálya nyomvonalának két szélén húztuk a kutatóárkokat a lelőhely középső részén. A próbafeltárást 2013. október 30-tól november 19-ig tartott (párhuzamosan)